

**PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS
SVEIKATOS STEBĖSENOS 2018 METŲ ATASKAITA**

Panevėžys, 2019 m.

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BENDROJI DALIS.....	4
2. PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS DEMOGRAFINĖ SITUACIJA.....	8
2.1. Gyventojų skaičius.....	8
2.2. Vidutinė gyvenimo trukmė.....	8
2.3. Gimstamumas.....	9
2.4. Mirtingumas.....	9
2.5. Santuokos ir ištuokos.....	10
2.6. Migracija.....	10
3. SPECIALIOJI DALIS.....	11
3.1. PANEVĖŽIO MIESTO GYVENTOJŲ SVEIKATA-INFEKČINĖS LIGOS.....	11
3.1.1. Sergamumas infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis.....	11
3.2. Į ATMOSFERAIŠ STACIONARIŲ TARŠOS ŠALTINIŲ IŠMESTI TERŠALAI.....	14
3.3. SAVIŽUDYBIŲ STATISTIKA.....	16
3.3.1. Bandymai žudyti.....	18
3.4. LIETUVOS SUAUGUSIŲ GYVENTOJŲ GYVENSENOS TYRIMAS.....	20
IŠVADOS.....	22
REKOMENDACIJOS.....	23

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Panevėžio miesto savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“.

Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą atspindinčius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones, taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje už 2018 metus aprašomi pagrindiniai visuomenės sveikatos būklę atspindintys rodikliai, kurie geriausiai atskleidžia, kaip įgyvendinama Lietuvos sveikatos programoje iškelti tikslai ir uždaviniai. Rodiklio reikšmė kasmet leidžia vertinti rodiklio pokyčių kryptį ir aprėptį savivaldybėje, rodiklio reikšmės atitiktį savivaldybės išsikeltam siekiniui, palyginti savivaldybės rodiklio reikšmę su Lietuva.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Lietuvos sveikatos rodiklių sistema SRS.

1. BENDROJI DALIS

1.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („Šviesoforas“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas“) atliekamas palyginant praėjusių metų Panevėžio miesto savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje) :

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;
- likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**.

Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį. PRS analizės ir interpretavimo tikslas - įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus. Panevėžio miesto gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiamas pagrindinis rodiklių sąrašas (toliau - PRS) suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Panevėžio miesto savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
Strateginis tikslas - pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	78.1	76	69.9	78.6	1.03
Išvengiamas mirtingumas	32.1	30.5	24.6	41	1.05
1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	31.9	24.4	0	75.7	1.31
Bandyamas žudytis skaičius 100 000 gyv.	72.8	42.1	19.2	81.1	1.73
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	31.1	23.8	0	90.1	1.30
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	74.2	69.1	35.2	220.2	1.07
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	2.4	3.3	0.3	8.7	0.73
Ilgalaikio nedarbo lygis	1.4	2.2	0.3	8.2	0.66
Gyventojų skaičiaus pokytis	-9	-5.3	-23.7	8.4	1.71
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	75.1	93.4	46.2	192.4	0.80
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	71.4	91	28.3	193.5	0.79
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	143.4	148.9	57.4	339.9	0.96
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	24.7	25.4	3.2	91	0.97
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	21.6	32.9	0	88.4	0.66

2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 1000 darbingo amžiaus gyv.	1.3	0.9	0	3.9	1.40
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 100 000 gyv.	124.4	150.7	104.9	212	0.83
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 100 000 gyv.	20.6	67.1	45.3	125.9	1.08
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 100 000 gyv.	140.9	74.9	0	140.9	1.88
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2.3	5.5	0	19.6	0.41
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2.1	5.5	0	29.4	0.38
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	12.5	16.1	0	32.6	0.78
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	10.6	15.3	0	32.6	0.69
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	5.7	8	0	22.1	0.71
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	5.1	7.9	0	26.3	0.65
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	3.4	3	0	19.2	1.12
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	67.1	58.9	29.3	136.3	1.14
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	33866	1010	63	34382	33.52
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	98.2	-	-	-	-
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	98.7	-	-	-	-
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	2.3	3	0	24.8	0.77
Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	1.8	3.1	0	15.4	0.58
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	8	18.1	0	45.1	0.44
Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	7.8	17.7	0	45.1	0.44
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	59.2	85.8	3.9	442.1	0.69
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	374.1	189.9	49.8	415.9	1.97
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	252.6	166.8	32.5	359.2	1.51
Kūdikų, išimtinais žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis	28.7	36.7	11.7	73.5	0.78
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyventojų	26.9	32.5	20	64.9	0.83
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų	9.7	6.9	4.1	10	1.40
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2.4	2	1.2	6.2	1.17
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	6.7	7.2	2.6	13.6	0.92
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	9.9	9.1	6.5	11.3	1.08

Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų	1.1	3.1	0	13.9	0.36
Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (A50-A64) 100 000 gyventojų	1	2.2	0	5.1	0.46
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	4.1	3.4	0	16.5	1.21
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	93.5	92.1	83	99.5	1.01
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys	93.5	92.1	70	97.7	0.95
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	14.7	14.5	5.7	52.7	0.88
Vaikų, kuriems nustatytas dantų ėduonis (K02), skaičius 1 000 gyventojų	17.5	18.9	7.5	28.3	0.92
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų	4.2	4.4	0	13.9	0.95
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų	734.9	782.5	619.5	1059	0.94
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų	621.7	744.5	499.4	1059	0.83
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų	309.4	286.6	219.6	347.1	1.08
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų	268.1	274.7	160.9	377.3	0.98
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų	121.7	191	83.8	485.7	0.64
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyventojų	103.7	181.8	60.9	485.7	0.57
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyventojų	66.8	56.6	26.9	112	1.18
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	64.3	50.2	13.8	71.7	1.28
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	58.5	52.7	28.9	72	1.11
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	57	53.1	28.6	66	1.07
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	44.1	42.9	26.2	61.4	1.03
Sergamumas (nauji atvejai+recidyvai) tuberkulioze	22.8	37.9	0	108.8	0.60
Sergamumas (nauji, recidyvai, po nutraukto gydymo ir pan.) vaistams atsparia tuberkulioze	4.6	6.1	0	17.2	0.75
Suaugusiųjų gyvenimo stebėsenos rodikliai					
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius, dalis	37,6	34,7	20,4	54,9	1.08
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neįskaitant bulvių) dalis	48,1	42,0	26,2	62,6	1.14
Suaugusiųjų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis	47,1	43,8	20,9	54,6	1.07
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius, dalis	16,7	17,3	8,0	26,4	1
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes, dalis	1,0	1,1	0,0	3,3	0.9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis	1,5	1,5	0,0	5,9	1
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis	23,8	22,0	15,4	36,8	1.08
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus	14,9	15,7	7,1	33,7	0.9

kartą per savaitę ir dažniau, dalis					
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis	2,4	2,1	0,0	9,3	1.14
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis	3,3	3,2	0,0	11,5	1.03
Suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ar dažniau, dalis	35,3	40,5	22,1	59,6	0.9
Suaugusiųjų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis	11,7	16,6	8,7	24,7	0.7
Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis	72,2	61,8	40,6	75,6	1.16
Suaugusiųjų, kurie vertina savo sveikatą kaip gerą ir labai gerą, dalis	66,1	58,1	42,7	74,6	1.13
Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi, dalis	64,4	58,1	43,3	73,2	1.1

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Iš 1 lentelėje „Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Panevėžio miesto savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu matyti, kad už Lietuvos vidurkį geresni buvo šie rezultatai (**žalioji zona**):

- ▲ Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė
- ▲ Socialinės rizikos šeimų skaičius
- ▲ Mirtingumas dėl išorinių priežasčių
- ▲ Sergamumas tuberkulioze
- ▲ Mirtingumas dėl nukritimo atvejų skaičius
- ▲ Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais
- ▲ Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais
- ▲ Išvengiamų hospitalizacijų skaičius
- ▲ Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui
- ▲ Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze
- ▲ Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius
- ▲ Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų
- ▲ Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje
- ▲ Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje
- ▲ Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

Penkios rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (**raudonoji zona**):

- ▲ Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis
- ▲ Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km.
- ▲ Bandytas žudytis
- ▲ Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius
- ▲ 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepijimo apimtys.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę **geltonoji zona**. Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras iš visų PRS rodiklių, kurie patenka į raudonąją rodiklių grupę, detaliam analizei pasirinko prasčiausių Panevėžio miesto rodiklių situaciją rodančius rodiklius:

1. Infekcinės ligos - sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis
2. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis
3. Bandymas žudyti

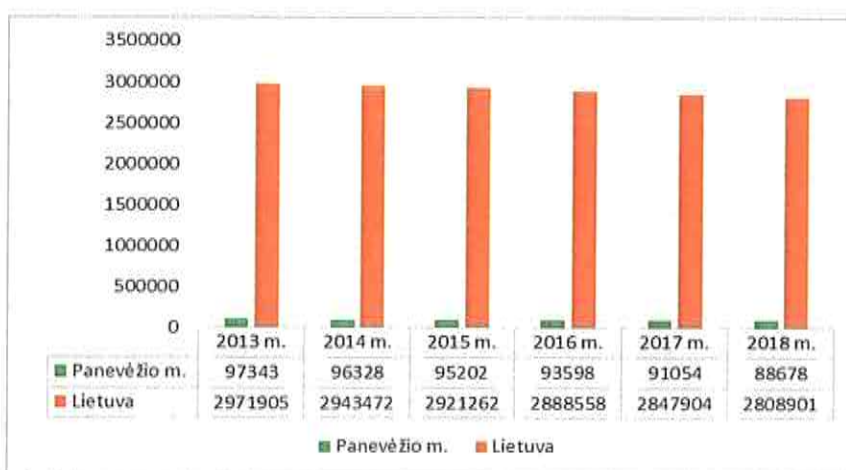
2. PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2.1. Gyventojų skaičius

Remiantis paskutiniais Lietuvos statistikos departamento pateiktais duomenimis, gyventojų skaičius mūsų šalyje sistemingai mažėja. 2018 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2808901 gyventojas.

Panevėžio mieste gyventojų skaičius taip pat mažėja (1 pav.). 2018 m. Panevėžio mieste metų pradžioje gyveno 88678 gyventojai, 2376 gyventojais mažiau nei 2017 m.

Vertinant vyrų ir moterų demografinę situaciją tiek Panevėžyje, tiek kituose didžiuosiuose miestuose ir visoje Lietuvoje, moterų yra daugiau nei vyrų. 2018 metų pradžioje Panevėžio mieste užregistruoti 38835 vyrai ir 49843 moterys.

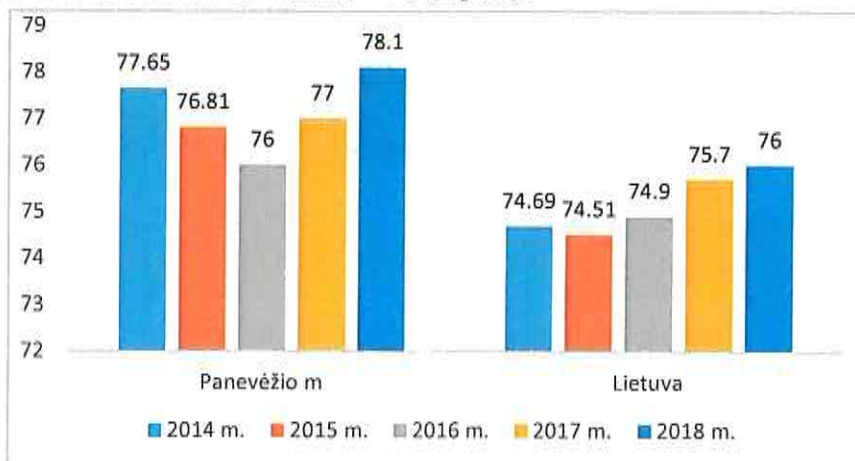

1 pav. Nuolatinis gyventojų skaičius Lietuvoje ir Panevėžio mieste 2013-2018 m. (absol. skaičiais)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2.2. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė

Vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių gyventojų senėjimą, yra vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės ilgėjimas. 2018 metais Panevėžio mieste vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo –78.1 metai ir lenkė Lietuvos vidurkį – 76 (2 pav.).

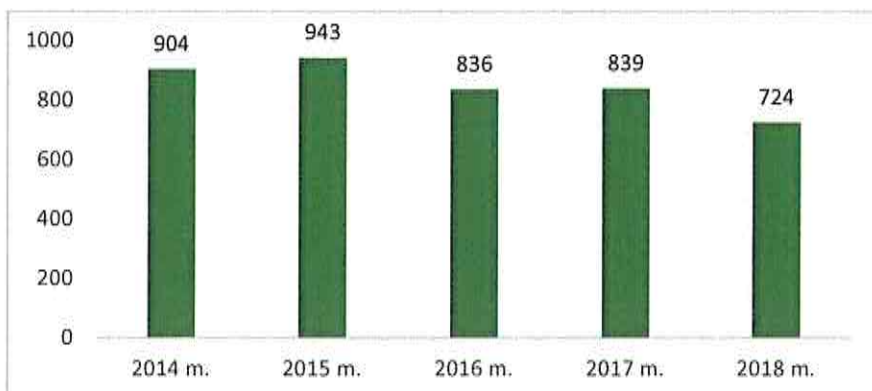

2 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Panevėžio m. ir Lietuvoje 2014-2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.3. Gimstamumas

Dar vienas svarbus rodiklis, atspindintis demografinę situaciją yra gimstamumas. 2018 metais Panevėžio mieste gimė 724 naujagimiai – 376 berniukai ir 348 mergaitės. Lyginant su 2017 metais–115 naujagimių mažiau. Panevėžyje per pastaruosius penkerius metus (2014-2018 m.) didžiausias gimstamumas buvo užregistruotas 2015 metais (943) (3 pav.).

3 pav. Gimusieji Panevėžio miesto savivaldybėje 2014-2018 m. (absol. skaičiais)
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2.4. Mirtingumas

Panevėžio miesto gyventojų mirties priežasčių struktūra nepakito. Pagrindinės mirties priežastys – *kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys*.

Panevėžyje 2018 metais *nuo kraujotakos sistemos ligų* mirė 646 asmenų, tai 76 gyventojais mažiau nei 2017 metais, ir sudaro daugiau nei pusę mirusiųjų. Moterys nuo kraujotakos sistemos ligų miršta dažniau nei vyrai. 2018 metais Panevėžio mieste nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 365 moterų, t.y. 48 moterimis mažiau nei 2017 metais. Vyrų mirtingumas 2018 metais sumažėjo - 41 atveju.

Antroje mirties priežasčių struktūros vietoje – *piktybiniai navikai*. 2018 metais nuo šių ligų mirė 272 panevėžiečiai, tai 11 asmenų daugiau nei 2017 metais ir sudarė 23 proc. visų mirusiųjų. 2018 metais vyrų (133) mirtingumas nuo piktybinių navikų buvo nežymiai mažesnis nei moterų (139).

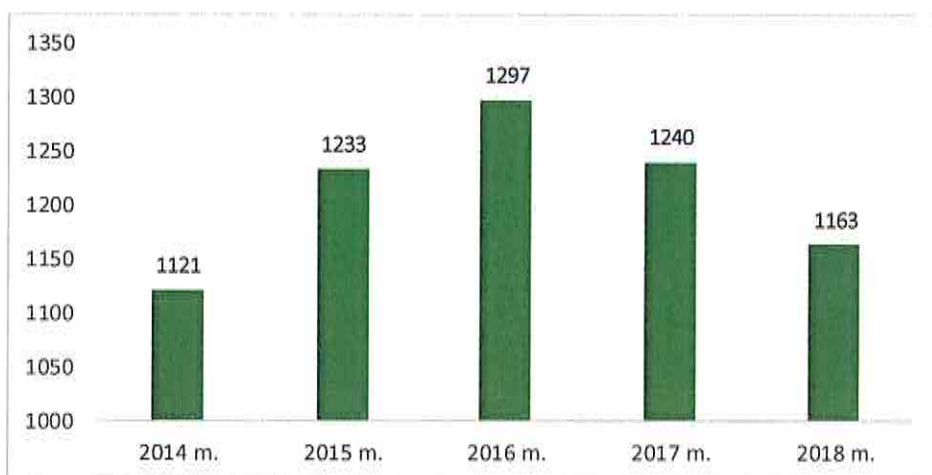
Nuo išorinių priežasčių 2018 metais mirė 66 panevėžiečiai, t. y. 6 proc. visų mirusiųjų. Nuo 2017 metų šis mirtingumo rodiklis sumažėjo 10 asmenų. Padaugėjo mirčių dėl tyčinių susižalojimų. Jei 2017 metais Panevėžio mieste buvo užregistruota 22 savižudybės, tai 2018 metais – 28. Vyrų (51) mirtingumas nuo išorinių priežasčių yra žymiai didesnis nei moterų (15).

2018 metais Panevėžio mieste mirė 560 vyrų, lyginant su 2017 metais – 41 vyrų mažiau.

Daugiausiai vyrų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų (281 vyrai). Nuo piktybinių navikų 2018 metais Panevėžyje mirė 133 vyrų, o nuo išorinių priežasčių mirė – 51 vyras.

2018 metais Panevėžyje mirė 603 moterys, lyginant su 2017 metais – 36 moterimis mažiau. Kaip ir vyrų, daugiausiai moterų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų (365 moterų), antroje vietoje nuo piktybinių navikų – 139 moterys ir trečioje – nuo išorinių priežasčių – 15 moterų.

2018 metais Panevėžio mieste užregistruota 3 mirę kūdikiai. Lyginant su 2017 metais tai 2 kūdikiais daugiau.

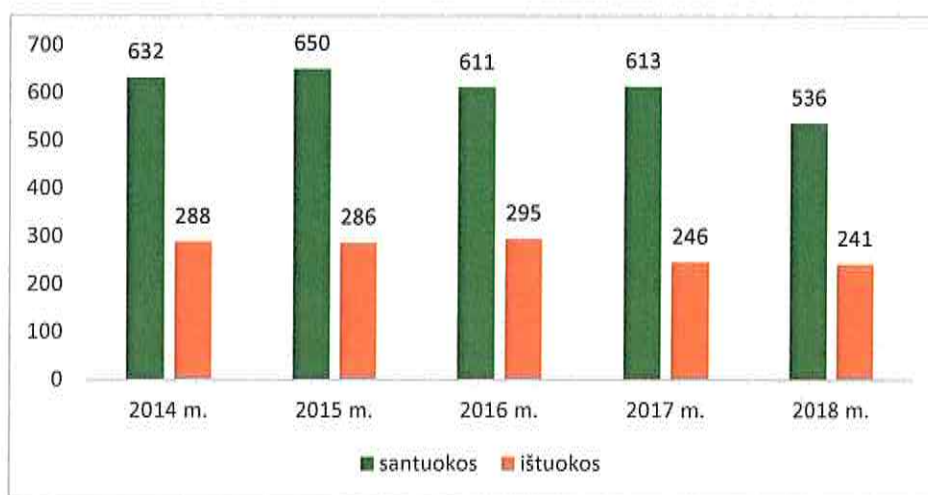

4 pav. Mirusieji Panevėžio mieste 2014-2018 m. (absol. skaičiais)
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2.5. Santuokos, ištuokos

Per paskutinius penkerius metus (t. y. 2014 – 2018 m.) Panevėžio mieste 2018 metais sumažėjo santuokų skaičius iki 536, t.y 77 santuokomis mažiau nei 2017 metais. Daugiausiai Panevėžio mieste santuokų buvo užregistruota 2015 metais – 650.

Ištuokų skaičius 2018 m. Panevėžio mieste lyginant su 2017 metais sumažėjo 5 atvejais. Lyginant penkerių metų laikotarpį (2014-2018 m.) matome, kad didžiausias ištuokų skaičius buvo užregistruotas 2016 metais – 295 ištuokos (5 pav.).

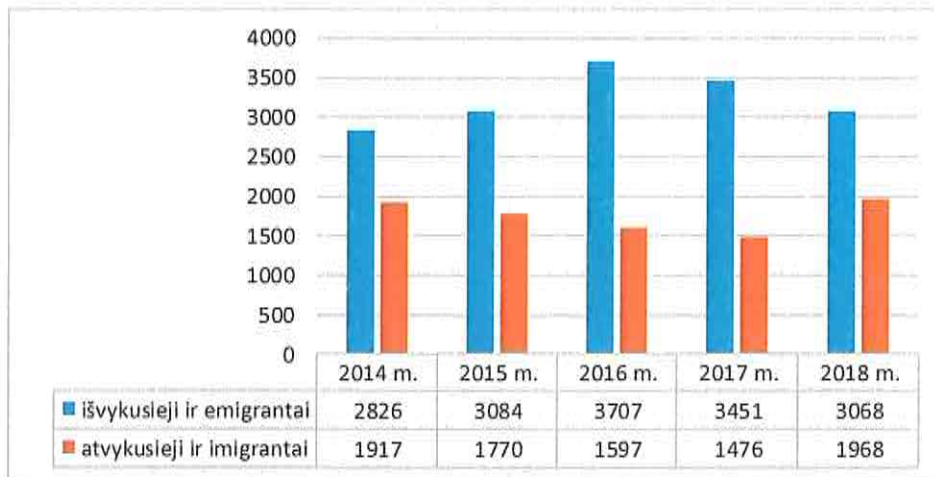

5 pav. Santuokų ir ištuokų skaičius Panevėžio miesto savivaldybėje 2014-2018 m. (absol. skaičiais)
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2.6. Migracija

Viena iš pagrindinių Panevėžio miesto gyventojų skaičiaus mažėjimo priežasčių yra neigiamas migracijos saldo. **Migracijos saldo** – tai atvykusių ir išvykusių iš tam tikros teritorijos žmonių skaičiaus skirtumas.

2018 metais iš Panevėžio miesto emigravo 3068 gyventojų, lyginant su 2017 metais – 383 panevėžiečiais mažiau. 2018 metais į Panevėžį atvyko 1968 gyventojų ir yra užregistruotas didžiausias skaičius per penkerius paskutinius metus (6 pav.).

6 pav. Emigrantų ir imigrantų skaičius Panevėžio mieste 2014-2018 m. (absol. skaičiais)
(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

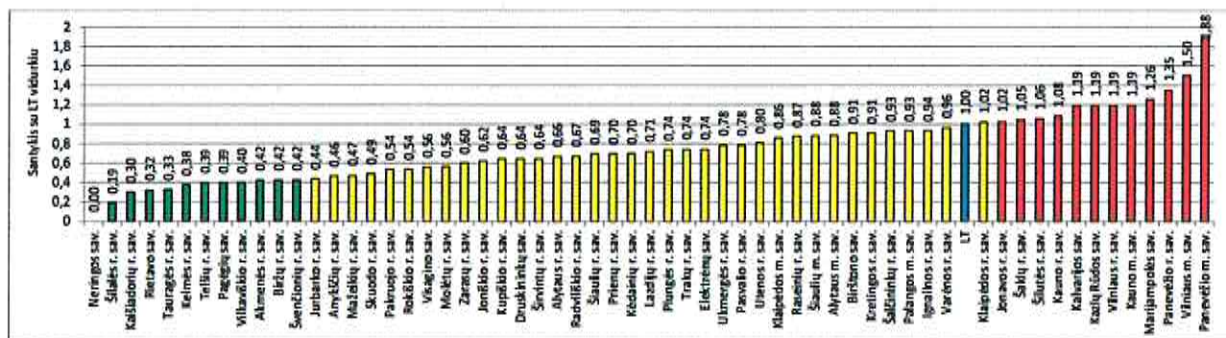
3. SPECIALIOJI DALIS

Atrinktų rodiklių detali analizė ir interpretavimas

3.1. PANEVĖŽIO MIESTO GYVENTOJŲ SVEIKATA–INFEKČINĖS LIGOS

3.1.1. Sergamumas infekcinėmis žarnyno ligomis

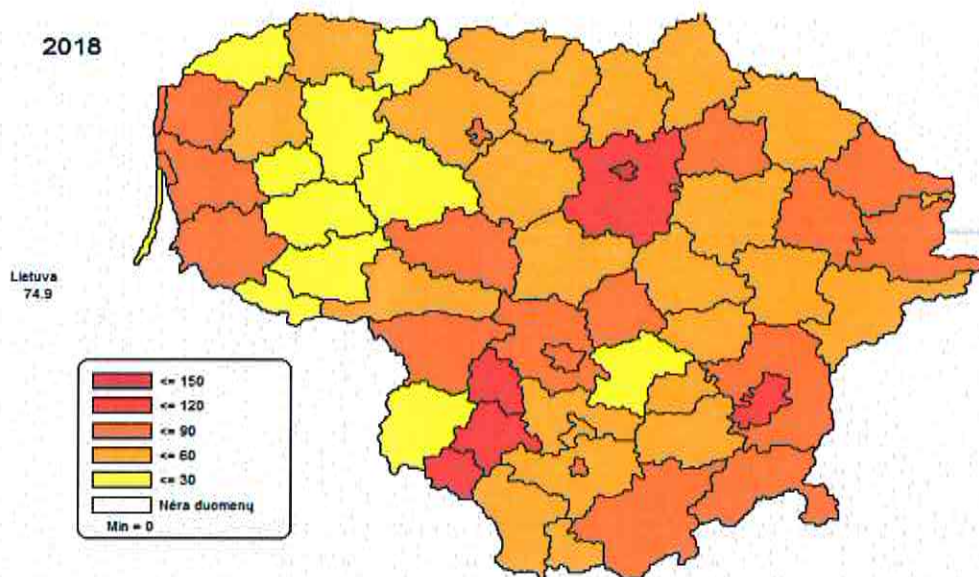
Lietuvoje didžiausias sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis 2018 m. buvo didžiųjų miestų bei jų rajonų savivaldybėse. Panevėžio mieste sergamumo žarnyno infekcinėmis ligomis rodiklis jau penkeri metai viršijo Lietuvos vidurkį ir buvo didžiausias rodiklis visoje šalyje (7 pav.).

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Rodiklis 10 000 gyv.	Savivaldybė	Rodiklis 10 000 gyv.
Neringos sav.*	0,0	Panevėžio m. sav.	140,9
Šilalės r. sav.	14,1	Vilniaus m. sav.	112,5
Kaišiadorių r. sav.	22,3	Panevėžio r. sav.	100,9
Rietavo sav.†	23,9	Marijampolės sav.	94,1
Tauragės r. sav.	24,6	Kauno m. sav.	89,3
Lietuvos rodiklis 74,9/10 000 gyv.			

7 pav. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis 10 000 gyv. 2018 m.

Šaltinis: Higienos centro instituto Sveikatos informacijos

8 pav. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis Lietuvoje 10 000 gyv. 2018 m.

Šaltinis: Higienos centras instituto Sveikatos informacijos

9 pav. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis Panevėžio m. ir Lietuvoje 2016-2018 m. 10 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2018 m. Panevėžio miesto savivaldybėje didžiausias sergamumas žarnyno infekcijomis buvo: nepatikslintų bakterinės kilmės žarnyno infekcijų (406 asmenys), virusinių patikslintų žarnyno infekcijų (402 asmenys) ir nepatikslintų virusinių žarnyno infekcijų (208 asmenys) (2 lentelė).

Panevėžio mieste 2018 metais nuo infekcinių žarnyno ligų mirė 7 asmenys, tai 3 asmenimis daugiau nei 2017 metais. Dažniausia mirties priežastis buvo – patikslintos bakterinės žarnyno infekcijos (5 asmenys).

2 lentelė. Sergamumas infekcinėmis žarnyno ligomis pagal lytį ir amžių Panevėžio mieste 2018 m. (absol. skaičiais)

Ligos pavadinimas	Vyr.	Mot.	Mirusių skaičius	hospitaliz uotų	0-17 m.	18-24 m.	25-34 m.	35-44 m.	45-54 m.	55-64 m.	65-74 m.	75-84 m.	85
Vidurių šiltinė (A01 (A01.0))	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Paratifai A, B, C A01 (A01.1- A01.4)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kitos salmoneliozės A02 (A02.0-A02.8,A02.9)	22	39	0	33	30	6	8	3	6	4	1	2	1
Kitos patikslintos bakterinės žarnyno infekcijos A04 (A04.0-A04.8)	76	78	5	119	59	9	10	8	7	10	8	31	12
Šigeliozės A03 (A03.0-A03.9)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iš jų: 5.1 Ešerichiozė (žarninės lazdelės infekcija) A04 (A04.0-A04.4)	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Enterohemoraginės E.coli sukelta infekcija A04(A04.3)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kampilobakteriozė (kampilobakterijų sukeltas enteritas) A04 (A04.5)	50	28	1	48	41	7	7	6	2	7	4	4	0
Jersiniozė (enterokolitinis jersinios sukeltas enteritas)	3	5	0	6	2	1	2	1	0	1	0	0	1
Nepatikslintos bakterinės žarnyno infekcijos A04.9, A09	159	247	1	189	67	63	83	37	36	38	28	37	17
Virusinės žarnyno infekcijos (patikslintos) A08 (A08.0-A08.3,A08.5)	187	215	0	366	365	4	3	2	7	14	2	5	0
Rotavirusinis enteritas	82	113	0	175	169	2	1	1	5	13	2	2	0
Virusinės žarnyno infekcijos (nepatikslintos) A08 (A08.4)	104	104	0	154	195	4	2	4	0	0	2	1	0
Kitos bakterinės maisto toksinės infekcijos A05(A05.0-A05.4, A05.8, A05.9)	3	5	0	6	8	8	0	0	0	0	0	0	0
Viso:	687	834	7	1097	937	104	116	62	63	87	47	82	31

Šaltinis: Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Panevėžio departamentas

Analizuojant 2018 m. Panevėžio miesto gyventojų sergamumą žarnyno infekcinėmis ligomis pagal amžiaus grupes matyti, kad didžiausias sergamumas užregistruotas tarp 0-17 metų amžiaus vaikų.

Pagal amžiaus tarpsnius matyti, kad daugiausiai serga nuo 0-3 metų amžiaus vaikai. 2018 metais šio amžiaus grupės vaikų daugiausiai sirgo: patikslintomis virusinėmis žarnyno infekcijomis (278 vaikai), rotavirusiniu enteritu (127 vaikai) ir nepatikslintomis virusinėmis žarnyno infekcijomis (104 vaikai) (3 lentelė).

3 lentelė. Sergamumas 0-17 m. amžiaus asmenų infekcinėmis žarnyno ligomis Panevėžio mieste 2018 m. (absol. skaičiais)

Ligos pavadinimas	0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.	Viso
Kitos salmoneliozės A02 (A02.0-A02.8,A02.9)	17	8	1	3	1	30
Kitos patikslintos bakterinės žarnyno infekcijos A04 (A04.0-A04.8)	43	2	3	7	4	59
Iš jų: 5.1 Ešerichiozė (žarninės lazdelės infekcija) A04 (A04.0-A04.4)	1	0	0	0	0	1

Kampilobakteriozė (kampilobakterijų sukeltas enteritas) A04 (A04.5)	25	2	3	7	4	41
Jersiniozė (enterokolitinis jersinios sukeltas enteritas)	2	0	0	0	0	2
Nepatikslintos bakterinės žarnyno infekcijos A04.9, A09	44	7	4	8	4	67
Virusinės žarnyno infekcijos (patikslintos) A08 (A08.0-A08.3,A08.5)	278	48	16	14	9	365
Rotavirusinis enteritas	127	30	6	3	3	169
Virusinės žarnyno infekcijos (nepatikslintos) A08 (A08.4)	104	31	19	27	14	195
Kitos bakterinės maisto toksinės infekcijos A05(A05.0-A05.4, A05.8, A05.9)	6	0	0	1	1	8

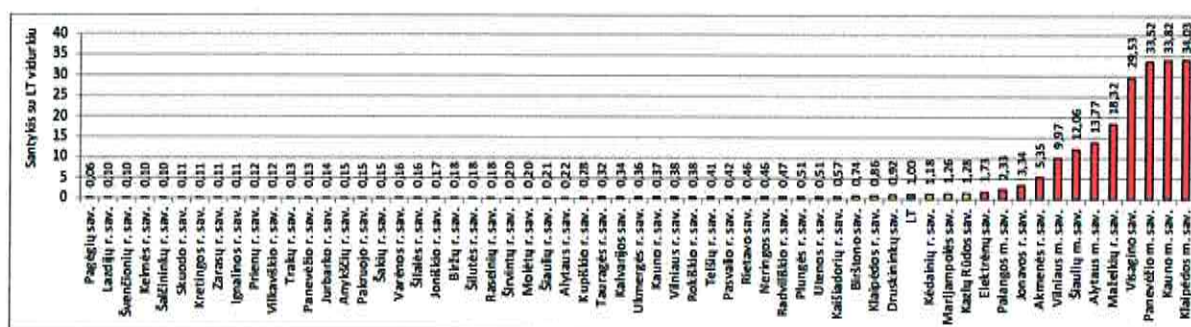
Šaltinis: Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Panevėžio departamentas

3.2. Į ATMOSFERĄ IŠ STACIONARIŲ TARŠOS ŠALTINIŲ IŠMESTŲ TERŠALAI

Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, oro tarša yra didžiausias pavojus aplinkai ir sveikatai Europos Sąjungoje (ES). Daugumos šių pirmalaikių mirčių priežastis–oro teršalai, kaip antai, kietosios dalelės, azoto dioksidas ir pažemio ozonas.

Oras teršiamas, kai į atmosferą išleidžiamos dujos, dulkių dalelės ir dūmai. Tai kenkia žmonėms, infrastruktūrai ir aplinkai. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) oro taršą klasifikuoja kaip didžiausią pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai Europoje.

2018 metais Lietuvoje į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmesta 1010 kg teršalų, tenkančių 1 kvadratiniam kilometrui. Mažiausiai kvadratiniam km. teršalų į atmosferą išmesta Pagėgių sav.–63 kg/km, Lazdijų r. sav.–98 kg/km. Tuo tarpu labiausiai užterštu oru kvėpuojančioms savivaldybėmis galima vadinti Kauno miestu, Panevėžio miestu ir Klaipėdos miestu. Jose kvadratiniam kilometrui išmesta nuo 33 iki 34,4 tūkst. kg teršalų kvadratiniam kilometrui.

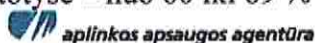

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Kg / km ²	Savivaldybė	Kg / km ²
Pagėgių sav.*	63	Klaipėdos m. sav.	34382
Lazdijų r. sav.*	98	Kauno m. sav.	34174
Švenčionių r. sav.	98	Panevėžio m. sav.	33866
Kelmės r. sav.	99	Visagino sav.*	29840
Šalčininkų r. sav.	103	Mažeikių r. sav.	18509
Lietuvos rodiklis 1010 kg / km ²			

10 pav. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2018 m. daugiausia KD10 paros ribinės vertės viršijimo atvejų OKT stotyse užfiksuota šaltuoju Aplinkos apsaugos agentūra 19 metų laiku (sausio–kovo ir spalio–gruodžio mėn.).

Panevėžyje Centre ir Naujojoje Akmenėje, šiuo laikotarpiu nustatyti visi viršijimo atvejai, o kitose stotyse – nuo 60 iki 89 % viso metinio viršijimo atvejų skaičiaus.

2018 m. statistiniai oro kokybės tyrimų rodikliai

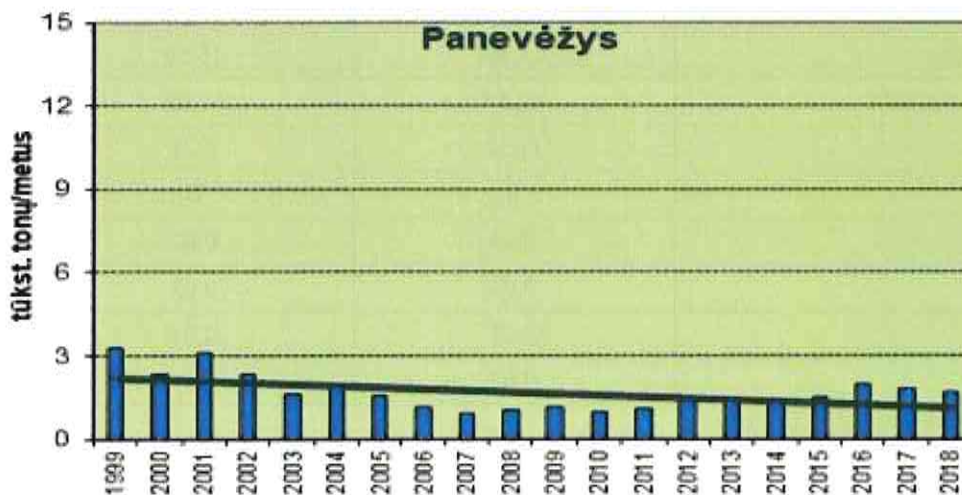
Stotis	KD ₁₀ µg/m ³			KD _{2,5} µg/m ³	SO ₂ µg/m ³			NO ₂ µg/m ³			O ₃ µg/m ³				CO µg/m ³	Benzenas µg/m ³
	C _{vid}	C _{max 24 h}	P		C _{vid}	C _{max 24 h}	C _{max 1 h}	C _{vid}	C _{max 1 h}	V	C _{max 8 h}	P ₁	P ₂	C _{max 1 h}	C _{max 8 h}	C _{vid}
	2018 m. galiojusios normos, ribinės vertės, informavimo bei pavojaus slenksčiai, nustatyti žmonių sveikatos apsaugai															
	40	50	35 d.	25		125	350	40	200	18	120 ¹⁾		25	180/240	10	5
Vilniaus aglomeracija																
Vilnius Senamiestis	28	83	16		3,7	10,7	18,6	19	109	0					3,5	
Vilnius Lazdynai	13*	45*	0		4,8	29,2	42,6	15*	82*	0	124	1	1	135		
Vilnius Žirmūnai	36	94	37	18,0*				33	192	0	105*	0	0	119*	2,7	0,28*
Vilnius Savanorių pr.	22	79	9		3,1	8,1	14,4	21	129	0					1,4	0,18*
Kauno aglomeracija																
Kaunas, Petrašiūnai	29	121	32	12,5*	3,9	6,2	17,8	21	118	0	111	0	0	118	2,0	
Kaunas, Noreikiškės	22	65	7	11,9	3,4	12,0	20,1	9	113	0	124	2	1	143	1,7	
Kaunas, Dainava	27	93	25		2,2	6,5	10,8	24	223	1					1,8	
Zona (Lietuvos teritorija be Vilniaus ir Kauno miestų)																
Klaipėda Centras	22	86	15		2,5	5,9	21,3	20	125	0					1,9	
Klaipėda Šiurės pientas	38	89	61	20,4				28	144	0	103	0	0	117	1,3	
Šiauliai	31	139	29		3,1	9,2	57,5	24	147	0	109	0	0	120	3,3	
Naujoji Akmenė	22*	78*	5	9,6*	5,7	22,3	28,7									
Mažeikiai	30	97	17		5,7	17,8	87,0	7	75	0	131	3	1	147		
Panevėžys Centras	18	77	6					16	111	0	119	0	0	128	2,1	
Jonava	13	46	0					10	91	0	131	3	1	137		
Kėdainiai	24	88	9		6,2	13,4	52,1	16	143	0	123	1	0	140		
Žemaitija	12*	49	0	5,3*	4,4*	17,4*	23,6*	9*	49*	0	129*	3	2	137*		
Aukštaitija				7,6							126	2	1	132		
Dzūkija					4,8*	16,2*	31,6*	3*	18*	0	129*	3	3	136*		

C_{vid} - vidutinė metinė koncentracija; **C_{max 24 h}** - didžiausia paros koncentracija; **C_{max 1 h}** - didžiausia 1 val. koncentracija; **C_{max 8 h}** - didžiausia 8 val. periodo koncentracija, apskaičiuota slenkančio vidurkio būdu pagal "Aplinkos oro užterštumo sieros dioksidu, azoto dioksidu, azoto oksidais, anglies monoksidu, švinu, kietosiomis dalelėmis ir ozonu normų" 4 priedo ir 8 priedo 3 dalies reikalavimus;
120¹⁾ - ozono siektina vertė neturi būti viršyta daugiau kaip 25 dienas per metus, imant trijų metų vidurkį.
P - parų skaičius, kai buvo viršyta paros ribinė vertė (50 µg/m³);
P₁ - parų skaičius, kai buvo viršyta 8 val. ozono siektina vertė 2018 m.;
P₂ - vidutinis metinis parų skaičius, kai buvo viršyta 8 val. ozono siektina vertė, 2016-2018 m. laikotarpiu;
V - valandų skaičius, kai buvo viršyta 1 val. ribinė vertė (200 µg/m³), kurios įsigaliojimo data - 2010 01 01;
 * - surinkta mažiau negu 90% duomenų.

11 pav. 2018 m. statistiniai oro kokybės tyrimų rodikliai

Šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

Analizuojant turimus duomenis pastebima, kad bendras Lietuvos pramonės ir energetikos įmonių išmetamų teršalų kiekis 1999–2018 m. periodu mažėjo, tačiau pastaruosius 10 metų (2009–2018 m.) ši tendencija nėra tokia ryški. Palyginti su 2017 m., teršalų išmetimai padidėjo Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Akmenės rajone.

12 pav. Stacionarių taršos šaltinių į atmosferą 1999-2018 m. išmestų teršalų kiekis (tūkst. t/m) ir jo kitimo tendencija Panevėžio mieste

Šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

4 lentelė. Teršalų išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, tonos

2018 m.	Panevėžio m. sav.	Lietuva
Visi teršalai	1696.85	65 956,15
Kietosios medžiagos	147.82	3 535,12
Dujinės ir skystosios medžiagos	1549.03	62 421,03
Sieros dioksidas, tonos	62.39	11 023,84
Azoto oksidai, tonos	238.98	8 493,05
Fluoras ir kiti teršalai	5.75	3 477,71
Anglies monoksidas, tonos	1184.91	25 462,99

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Nuo 2017 metų Panevėžio mieste padaugėjo išmestų į aplinką iš stacionarių taršos šaltinių šių teršalų: sieros anhidridas (t/metus 62.98), sieros dioksido (3.68 %), anglies monoksido (69.83 %) (4 lentelė).

5 lentelė. Teršalų, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių, kiekis Panevėžio miesto savivaldybėje 2016-2018 m.

Panevėžio m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.
Įmonių skaičius	16	16	16
Bendras kiekis t/metus	2049,04	1800,85	1696.85
Sieros anhidridas t/metus	40,4	42,48	62.39
Azoto oksidai t/metus	304,51	280,76	238.98
Anglies monoksidas t/metus	1242,45	1206,8	1184.91
LOJ t/metus	244,47	57,84	57
Benzolas t/metus	0,06	0,06	0.06
Ksilolas t/metus	0,71	0,43	0.47
Toluolas t/metus	0,87	0,63	0.69
Acetonas t/metus	1,14	0,78	0.18
Viso kietų t/metus	204,34	206,74	147.82
Sieros dioksidas %	1,97	2,36	3.68
Azoto oksidai%	14,86	15,59	14.08
Anglies monoksidai%	60,64	67,01	69.83
Viso LOJ %	11,32	3,21	3.36
Benzolas%	0	0	0
Ksilolas%	0,03	0,02	0.03
Toluolas%	0,04	0,03	0.04
Acetonas%	0,05	0,04	0.01
Viso kietų%	9,97	11,48	8.71

Šaltinis: Aplinkos apsaugos agentūra

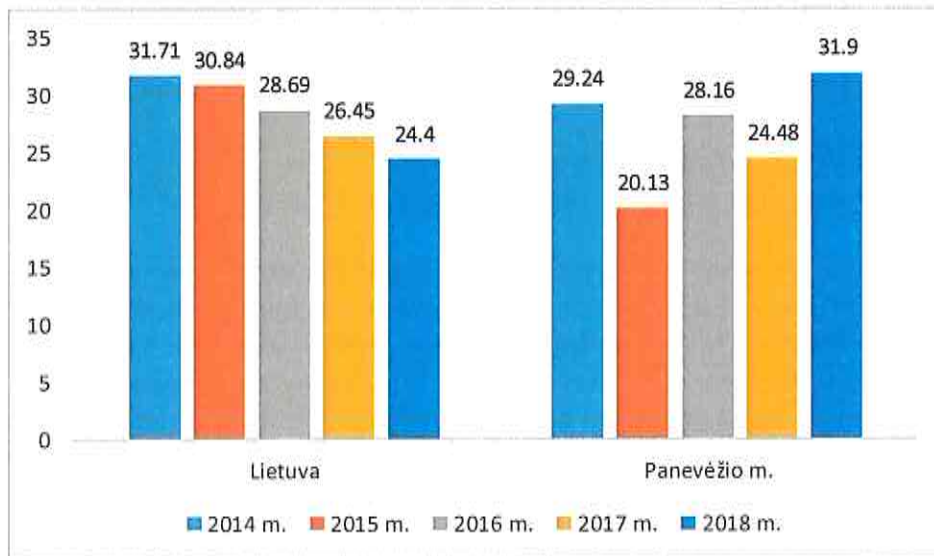
3.3. SAVIŽUDYBIŲ STATISTIKA LIETUVOJE IR PANEVĖŽYJE

Lietuvoje savižudybių skaičius daugiau nei dešimtmetį išlieka didžiausias Europoje. Kasmet šalyje nusižudo daugiau nei 900 gyventojų. Pasaulio sveikatos organizacijos vertinimu, vienai

įvykusiai savižudybei tenka 10–20 bandymo žudytis atvejų. Parengtos klinikinio kodavimo rekomendacijos prisidės prie išsamių statistinių duomenų apie savižudybės rizikos paplitimą ir asmenų savęs žalojimo mastą.

Naujausi Higienos instituto duomenys rodo, kad savižudybių skaičius Lietuvoje per paskutinius tris metus mažėjo.

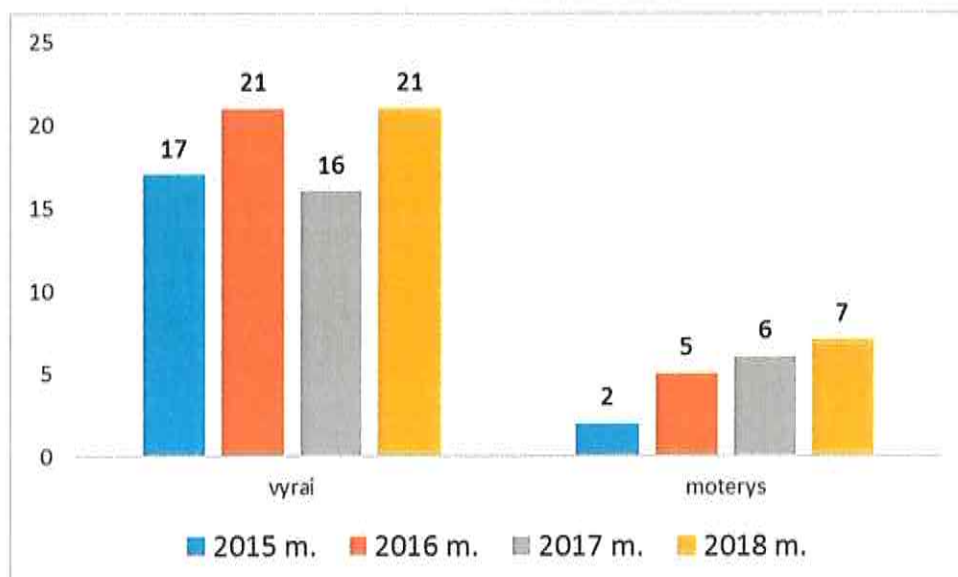
Panevėžio mieste savižudybių skaičius 2018 metais padidėjo ir lenkė Lietuvos vidurkį (24.4/100 000 gyv.) (13 pav.).

13 pav. Savižudybių skaičius Panevėžio mieste ir Lietuvoje 2014-2018 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Pagal lytį tiek Lietuvoje tiek ir Panevėžio mieste daugiau nusižudo vyrai nei moterys. 2018 metais mūsų mieste nusižudė 21 vyras ir 7 moterys (14 pav.).

14 pav. Savižudybių skaičius pagal lytį Panevėžio mieste 2015-2018 m. (absol. skaičiais)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3.3.1. BANDYMAS ŽUDYTIS

Lietuvoje savižudybių rodiklis yra didžiausias Europoje ir vienas didžiausių pasaulyje. Savižudybių problema ir jos prevencijos svarba neabejojama, vykdomi veiksmai šios problemos sprendimui. Vienas mažiau nagrinėjamas savižudybių problemos aspektas – bandymai žudyti, kurie nesibaigia savižudybe. Bandymai žudyti yra gerokai dažnesni nei savižudybės.

Tyčinis savęs žalojimas – veiksmai, kuriais asmuo pakenkė arba siekė pakenkti savo sveikatai, arba bandė sukelti pavojų savo gyvybei (nusižudyti).

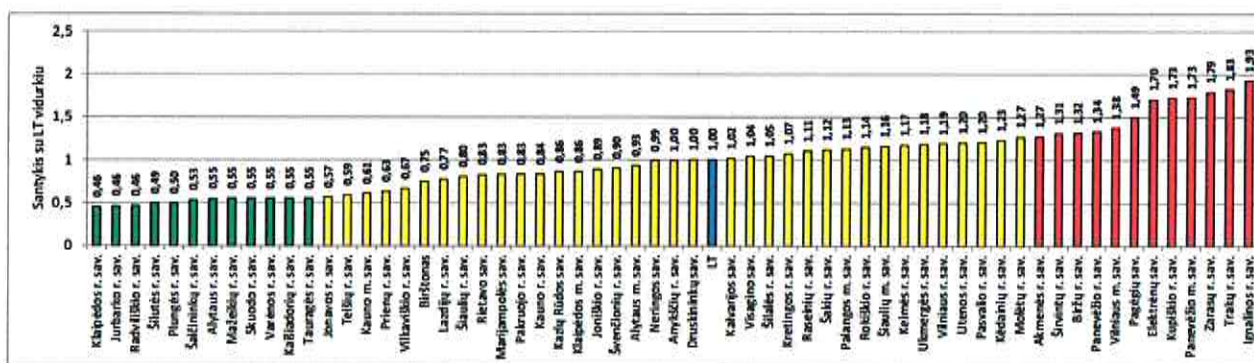
Mintys apie savižudybę – fantazijos, idėjos, impulsai, išreiškiantys norą mirti (nusižudyti), kuris gali evoliucionuoti nuo neaiškaus, sąmoningai neįvardyto noro iki detalaus savižudybės plano sukūrimo. Neretai toks žmogus aplinkiniams išsako savo norą nebegyventi, užsimena apie išėitį nematymą.

Bandymas žudyti – sąmoningas savo noru pasirinktas veiksmas, kurį, nebūdamas tikras dėl mirtinos baigties, atlieka asmuo, siekiantis susižaloti arba pasitraukti iš gyvenimo, ir kuris nesibaigia mirtimi.

2018 m. Lietuvoje užregistruoti 1179 bandymai nusižudyti (42,1 bandymai žudyti, skaičiuojant 100 000 gyv.). Lietuvos žemėlapyje pagal mažiausius bandymų žudyti rodiklius labiausiai išsiskyrė rytinėje ir pietrytinėje Lietuvos dalyse esančios savivaldybės (18 pav.). Didžiausiais rodikliais išsiskyrė Ignalinos r., Trakų r., Zarasų r. ir Panevėžio m. savivaldybės, kuriose gyv. teko nuo 73 iki 81 bandymo žudyti. Tačiau įdomu tai, kad 1179 bandymuose žudyti dalyvavo 1100 asmenų. Tai reiškia, kad 79 Lietuvos žmonės žudėsi ne vieną kartą. Daugiausiai ne po vieną kartą bandžiusiųjų išėiti iš gyvenimo 2018 m. buvo Vilniaus m. savivaldybėje – 19 asmenų.

2018 m. neužregistruotas nei vienas bandymas nusižudyti tik vienoje–Pagėgių savivaldybėje.

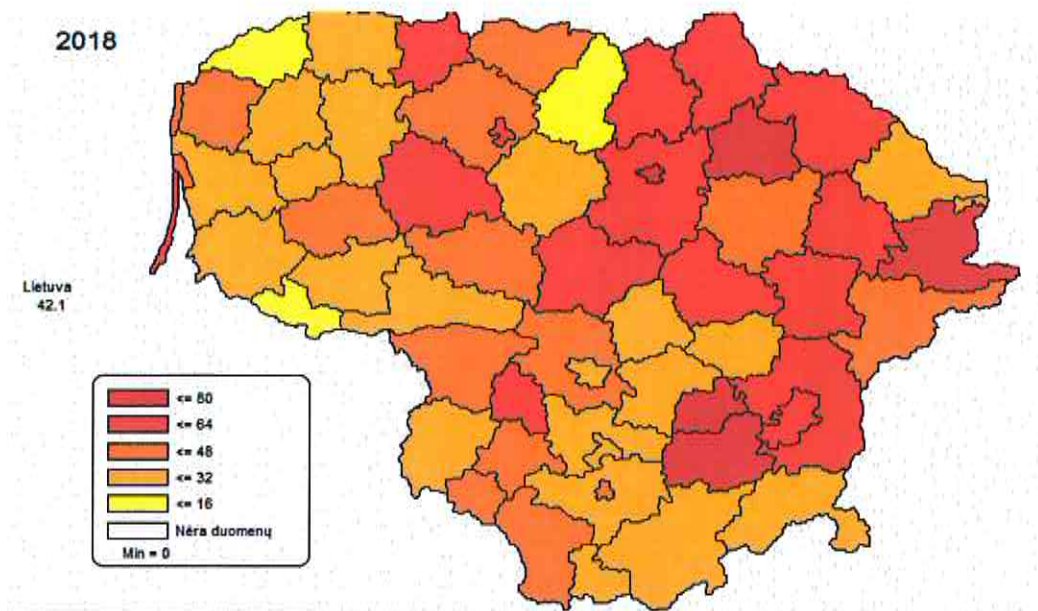
Taip pat reiktų atkreipti dėmesį, kad į bandymų žudyti skaičiaus skaičiavimus neįtraukiami X65 TLK kodai, t. y. tie asmenys, kuriems nustatytas tyčinis apsinuodijimas ir apnuodijimas alkoholiu.

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Bandymų žudyti skaičius 100 000 gyv.	Savivaldybė	Bandymų žudyti skaičius 100 000 gyv.
Klaipėdos r. sav.	19,2	Ignalinos r. sav.	81,1*
Jurbarko r. sav.	19,4	Trakų r. sav.	76,9
Radviiliškio r. sav.	19,5	Zarasų r. sav.	75,3*
Šilutės r. sav.	20,8	Panevėžio m. sav.	72,8
Plungės r. sav.	20,9	Kupiškio r. sav.	72,7*
Lietuvos vidurkis 42,1/100 000 gyv.			

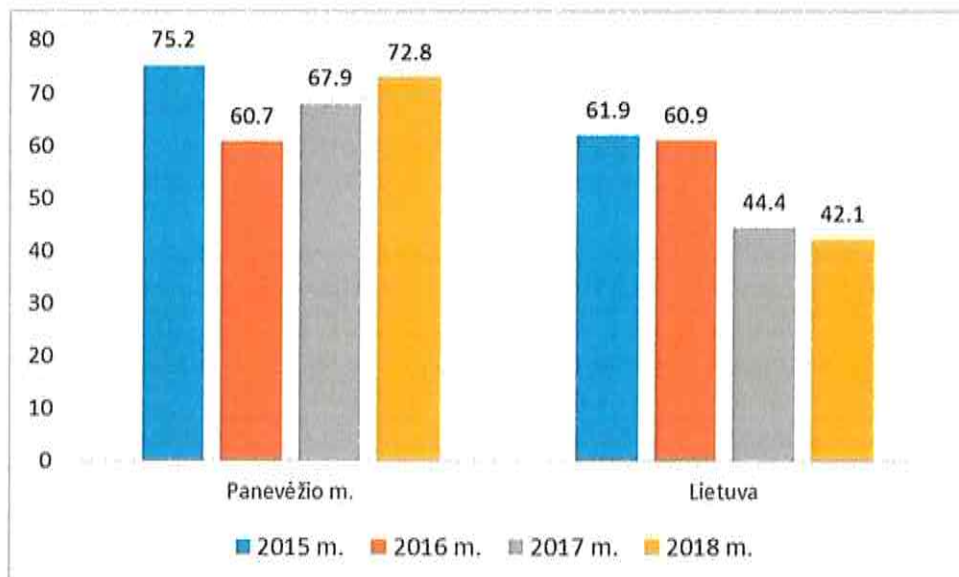
15 pav. Bandymai žudyti skaičius Lietuvoje 100 000 gyv. 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

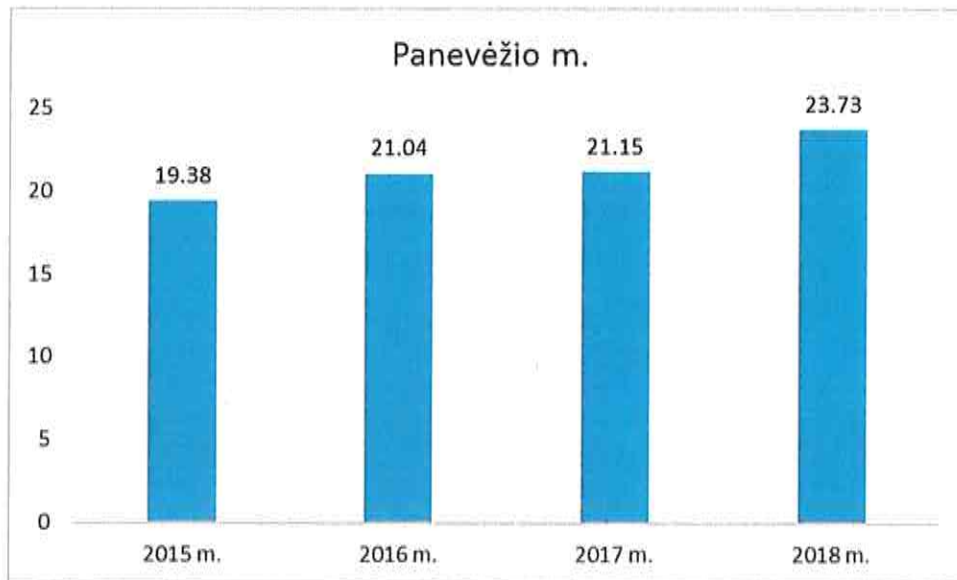
16 pav. Bandymai žudytis skaičius Lietuvoje 100 000 gyv. 2018 m. (žemėlapis parametrai)
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2018 metais Panevėžio mieste bandymų žudytis skaičius išaugo iki 72.8 atvejų 100 000 gyv. ir lenkė šalies vidurkį (42,1/100 000 gyv.) (17 pav.).

17 pav. Bandymų žudytis skaičius Panevėžio mieste ir Lietuvoje 2015-2018 m. 100 000 gyv.
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Analizuojant ketverių metų (2015-2018 m.) laikotarpį, matome, kad Panevėžio mieste apsilankymų pas psichiatrus (I lygio) kasmet daugėjo ir 2018 metais siekė 23.73 apsilankymų 100 gyventojų (18 pav.).

18 pav. Apsilankymai pas psichiatrus (I lygis) Panevėžio mieste 2015-2018 m. 100 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

LIETUVOS SUAUGUSIŲ GYVENTOJŲ GYVENSENOS TYRIMO REZULTATAI

2018 metais visos Lietuvos mastu buvo pirmą kartą vykdomas suaugusiųjų gyventojų gyvenimo tyrimas, kurį koordinavo Higienos institutas, o apklausas atliko savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistai. Panevėžio miesto savivaldybės teritorijoje gyventojų gyvenimo tyrimo apklausa buvo vykdoma balandžio-gegužės mėnesiais. Iš viso tyrime dalyvavo 24 889 respondentai, iš kurių 421 – Panevėžio mieste. Iš jų 178 vyrai ir 243 moterys. Tyrimas atliktas vykdamas Sveikatos apsaugos ministro įsakymą, nurodantį periodiškai savivaldybėse atlikti suaugusiųjų gyvenimo tyrimus. Suaugusiųjų gyvenimo tyrimo rezultatai atskleidė ne tik esamą šalyje gyvenimo ir sveikatos elgsenos situaciją, bet ir savivaldybėse egzistuojančius gyvenimo įpročių skirtumus.

Tyrimas atskleidė, kad panevėžiečiai – vieni laimingiausių žmonių – Lietuvos vidurkį lenkia net dešimčia procentų. Tačiau pasitempti yra kur – Aukštaitijos sostinės gyventojai vis dar mieliau laiką leidžia jaukiai įsitaisę ant sofos nei sportuodami ar aktyviai leisdami laisvalaikį, nors galimybių tik daugėja. Žmogaus savijauta ne visada sutampa su fizine žmogaus sveikatos būkle – ji priklauso nuo daugelio psichologinių, kultūrinių ir socialinių veiksnių. Todėl svarbu, kaip pats žmogus vertina savo sveikatą. Panevėžiečių rezultatai nuteikia gana optimistiškai – 66,1 proc. jų savo sveikatą įvertino kaip gerą bei labai gerą ir lenkė Lietuvos vidurkį, kuris siekia 58,1 proc. Be abejo, nuo sveikatos būklės didele dalimi priklauso ir žmonių gyvenimo kokybė.

Panevėžio miesto gyventojų, kurie savo gyvenimo kokybę vertino kaip gerą ir labai gerą – net 72,2 proc. Tai net 10 proc. daugiau nei šalies vidurkis, kuris yra 61,8 proc.

Dar vienas svarbus gyvenimo kokybės ir sveikatos būklės rodiklis – gyventojų psichinė sveikata. Tyrimo rezultatai parodė, kad Panevėžio mieste suaugusieji, kurie per praėjusį mėnesį buvo prislėgtos nuotaikos, sudarė 11,7 procento. Tai mažiau nei šalies vidurkis (16,6 proc.). Remiantis gyvenimo tyrimo rezultatais, paaiškėjo, kad laimingiausi žmonės gyvena Neringoje (73,2 proc.). Tačiau nuo pajūrio gyventojų nedaug kuo atsilieka ir panevėžiečiai – 64,4 proc. jų jaučiasi laimingi ar labai laimingi.

Gera sveikatos būklė priklauso ir nuo tinkamo maitinimosi bei turimų žalingų įpročių. Tyrimas atskleidė, kad Lietuvos gyventojai per mažai valgo šviežių daržovių (išskyrus bulves): kasdien jų vartoja mažiau nei pusė (42 proc.) suaugusių asmenų. Tuo tarpu Panevėžio mieste

suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves, buvo 48,1 proc. Tiek Lietuvoje, tiek ir Aukštaitijos sostinėje gyventojai mažiau suvalgo vaisių nei daržovių.

Taip pat miestiečiai mažiau vartoja druskos, lyginant su Lietuvos vidurkiu. Jei panevėžiečių, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą buvo 47,1 proc., tai Lietuvos vidurkis – 43,8 proc.

Tabako rūkymas yra vienas pagrindinių veiksnių, didinančių priešlaikinį mirtingumą. Šis žalingas įprotis labai paplitęs tarp Lietuvos gyventojų, ypač tarp vyrų. Per dvidešimt metų rūkančių žmonių dalis keitėsi. Rūkymo paplitimas, didėjęs iki 2000 metų, vėliau pradėjo mažėti tarp vyrų ir stabilizavosi tarp moterų. 2018 metais vykdytas tyrimas parodė, kad Panevėžio mieste suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius, buvo 16,7 proc. Tuo tarpu šalies vidurkis – 17,3 proc. Daugiausiai rūkančiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius buvo Vilniaus rajone (31,3 proc.), mažiausiai – Palangoje (8 proc.). O alkoholio vartojimo mastai labai panašūs – tiek Panevėžio mieste, tiek ir visoje Lietuvoje procentas gyventojų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus yra toks pat – 1,5.

Tiesa, panevėžiečiai yra mažiau fiziškai aktyvūs, lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris siekia 40,5 proc. Daugiausiai gyventojų, užsiimančių aktyvia fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ar dažniau buvo Vilniaus rajone – 59,6 proc., o tarp panevėžiečių tokių yra tik 35,3 proc.

IŠVADOS:

- ▲ Panevėžio mieste kasmet mažėja nuolatinių gyventojų skaičius.
- ▲ 2018 metais Panevėžio mieste sumažėjo gimstamumas.
- ▲ 2018 metais Panevėžio mieste sumažėjo mirtingumas.
- ▲ 2018 metais Panevėžio mieste pagrindinės mirties priežastys – *kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys*.
- ▲ Iš ataskaitoje pateiktų unifikuotų rodiklių, kurie atspindi, kaip įgyvendinami LSP tikslai bei jų uždaviniai, 5 savivaldybės rodikliai (sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis, išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius, į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, bandymas žudyti, 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys) patenka į grupę, kurioje situacija yra prastesnė palyginti su šalies vidurkiu.
- ▲ Kiti 15 savivaldybės rodiklių (vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, socialinės rizikos šeimų skaičius, mirtingumas dėl išorinių priežasčių, sergamumas tuberkulioze, mirtingumas dėl nukritimo atvejų skaičius, gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais, išvengiamų hospitalizacijų skaičius, apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui, sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze, paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius, mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų, tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje, tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje, tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje) patenka į grupę, kurioje situacija yra geresnė palyginant su šalies vidurkiu.
- ▲ Likusieji unifikuoti savivaldybės rodikliai patenka į grupę, kurioje situacija yra patenkinama lyginant su šalies vidurkiu.
- ▲ Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai: 1. infekcinės ligos - sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis, 2. Bandymai žudyti, 3. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis.
- ▲ 2018 m. Panevėžio mieste sergamumo žarnyno infekcinėmis ligomis rodiklis viršijo Lietuvos vidurkį ir buvo 100.9/10 000 gyv.
- ▲ Panevėžio miesto savivaldybės į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, 2018 m. buvo vienas iš didžiausių Lietuvoje ir siekė 33866 kg.
- ▲ Didžiausiais rodikliais išsiskyrė Ignalinos r., Trakų r., Zarasų r. ir Panevėžio m. savivaldybės, kuriose gyv. teko nuo 73 iki 81 bandymo žudyti.

REKOMENDACIJOS

Mažinti oro taršą:

Panevėžio miesto savivaldybei:

- Riboti taršių automobilių eismą mieste.
- Įrengti daugiau elektra varomų automobilių įkrovimo vietų.
- Tiksliau nustatyti geografinį išsidėstymą ir grieščiau kontroliuoti ir apmokestinti tam tikras pramonės įmones, individualią veiklą vykdančius asmenis, kurių veikla teršia orą, bei individualių namų ūkių iš stacionarių taršos šaltinių skleidžiamą oro taršą.
- Integruoti oro taršos prevenciją į miesto strateginį veiklos planą, susiejant oro taršą ne tik su aplinkosauginiais aspektais, bet ir su visuomenės sveikata. Taip bus užtikrintas didesnis poveikio tikslumas ir veikslių įgyvendinimo greitis.
- Padėti mokykloms parengti sveikos kelionės pėsčiomis ar dviračiu į mokyklą ir iš mokyklos maršrutus.

Panevėžio miesto gyventojams:

- Vengti bereikalingo deginimo.
- Namuose įrengti tik pramoniniu būdu pagamintus kurą deginančius šilumos gamybos įrenginius, atitinkančius energijos poreikį konkrečioms patalpoms.
- Katilą eksploatuoti griežtai laikantis katilo gamintojo nustatytos naudojimo tvarkos, naudoti tik tam katilui numatytą kurą, laikytis saugos ir technologinių reikalavimų, nekeisti konstrukcijos.
- Kūrenti tik sausą kietąjį kurą.
- Nedeginti jokių atliekų.
- Nepradėti šildymo sezono neišvalius kamino, pakuros ir peleninės.
- Esant galimybėms diegti alternatyvios energijos sistemas. Saulės baterijos, saulės kolektoriai, geoterminis šildymas ne tik išvaduoja nuo rūpesčio rūpintis kuru, bet ir visiškai apsaugo nuo patalpos bei aplinkos oro taršos ir galimo jos žalingo poveikio sveikatai.
- Esant galimybėms jungtis prie centralizuoto šilumos tiekimo sistemų.
- Šiomis rekomendacijomis ir gerąja šildymo įrenginių eksploatavimo praktika pasidalinti su artimaisiais, draugais ir kaimynais.

Mažinti segamumą infekcinėmis žarnyno ligomis:

- VMVT maisto kontrolė:
  - Maisto tvarkymo subjektų darbuotojų mokymai.
  - Šviesti, mokyti visuomenę saugiai tvarkyti maistą.
- Darbas su vaikais ir personalu ikimokyklinio ugdymo įstaigose, mokyklose.
- Švietėjiškos akcijos bendruomenėse.
- Šviesti, informuoti visuomenę užkrečiamųjų ligų prevencijos klausimais.
- Sergant nelankyti darbo kolektyvo.
- Tinkama patalpų ir paviršių priežiūra.
- Stalo inventoriaus ir kempinių bei pašluosčių indams plauti, stalams valyti priežiūra.
- Sanitarinių mazgų priežiūra.
- Žaislų priežiūra.
- Tinkamas patalpų vėdinimas.

- Asmens higienos užtikrinimas (ypač rankų plovimas!).
- Higienos normų reikalavimų užtikrinimas.

Mažinti bandymų žudytis skaičių:

- Formuoti miesto strategiją savižudybių prevencijos klausimais bei užtikrinti tinkamą ir kompetentingą metodinį vadovavimą.
- Nuolat informuoti visuomenę apie psichosocialinę paramą bei kontrolę linkusiems žudytis.
- Laikytis bendradarbiavimo principų (savižudybių klausimais) tarp medikų, psichologų, švietimo, policijos, teisėtvarkos, žiniasklaidos darbuotojų, bendruomenės, šeimos bei kiekvieno jos nario.
- Užtikrinti specialistų, artimųjų ir visos visuomenės žinių bei įgūdžių atpažinti potencialų savižudį bei taikyti prevencijos priemones tobulinimą.
- Plėsti veiklos apimtį emocinę paramą teikiančioms tarnyboms bei gerinti jų teikiamų paslaugų prieinamumą žmonėms, kuriems jų neatidėliotinai ir skubiai prireikia.

PRIEDAI

PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS IR LIETUVOS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS RODIKLIŲ PROFILIS 2015-2018 M.

Stebėsenos rodiklis	2018 m.					2017 m.					2016 m.					
	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė
1. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	78.1	76	69.9	78.6	77	75.5	70.7	77.8	76	74.9	68.7	79.4	76.8	74.5	69.1	76.8
2. Išvengiamas mirtingumas	32.1	30.5	24.6	41	33.1	31.3	23.1	39.3	34.4	33.7	21.1	43.5	33.82	34.4	27.6	47
3. Mirtingumas dėl savijudų (X60-X84) 100 000 gyv.	31.9	24.4	0	75.7	24.5	26.5	10.7	64	28.2	28.7	11.4	103.6	20.13	30.84	13.97	113.81
4. Bandyamas žudytis skaičius 100 000 gyv.	72.8	42.1	19.2	81.1	67.9	44.4	7.6	100.1								
5. Standartizuotas mirtingumas dėl savijudų (X60-X84) 100 000 gyv.	31.1	23.8	0	90.1	22.4	25.9	0	65.5	25.3	28.2	10.6	96.3	17.6	30.4	15	75.5
6. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	74.2	69.1	35.2	220.2	77.8	76.3	45.2	150.6	66	66.2	31.9	193	61.21	60.2	27	130.2
7. Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	2.4	3.3	0.3	8.7	2.4	3.5	1.3	8.2	2.1	3.4	1.2	8.8	1.9	3.4	1.1	8.5
8. Ilgalaikio nedarbo lygis	1.4	2.2	0.3	8.2	1.6	2.1	0.3	5.3	1.9	2.2	0.6	8.1	2.52	2.5	0.6	9
9. Gyventojų skaičiaus pokytis	-9	-5.3	-23.7	8.4	-16.7	-13.8	-1.3	-29.8	-17.5	-14.2	-0.7	-30.5	-12.1	-11.3	-21.7	-5.5
10. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	75.1	93.4	46.2	192.4	84.6	99.3	31.6	323.9	87.7	106.8	38.3	209.2	90.04	110.43	71.15	254.72
11. Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	71.4	91	28.3	193.5	84.5	97.8	29	187.2	81.5	105.5	34.9	214.8	82.7	109.8	80	169.1
12. Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	143.4	148.9	57.4	339.9	151.6	159.1	69	360.9	183.2	188.6	63	426.3	221.29	219.5	106.8	496.4
13. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	24.7	25.4	3.2	91	25.8	26.4	7.6	98.8	31.3	30.6	3.9	93.2	44.84	38.1	17	89.5
14. Sergamumas tuberkuloze (A15-A19) 100 000 gyv.	21.6	32.9	0	88.4	31.2	39.5	14.9	86	29.2	40.1	10.3	114.5	30.72	41.9	10	115.8
15. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 1000 darbingo amžiaus gyv.	1.3	0.9	0	3.9	1.3	1.1	0	2.4	0.9	0.9	0.3	2.6	1.53	1	0	3
16. Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 100 000 gyv.	124.4	150.7	104.9	212	132.2	145.1	70.7	190	117.4	146.9	85.2	222.8	129.36	139	83.9	283.2

17. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 100 000 gyv.	20.6	67.1	45.3	125.9	71.7	68.3	42.5	120.1	68.9	65.8	29.3	108.4	70.42	68.9	44.8	126.3
18. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 100 000 gyv.	140.9	74.9	0	140.9	108.7	70.7	16.6	108.7	126.2	77.6	10	126.2	107.3	72.8	7.3	115.7
19. Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2.3	5.5	0	19.6	5.6	5	0	25.5	5.4	6.6	1.7	32.7	0	5.03	0	68.96
20. Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2.1	5.5	0	29.4	2.1	5.5	0	29.4	5.7	4.9	0	25.5	5.5	6.5	1.7	29.7
21. Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	12.5	16.1	0	32.6	2.3	5.5	0	19.6	5.6	1.5	0	71.2	10.8	14	5.1	39.6
22. Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	10.6	15.3	0	32.6	5.1	14.7	0	74.8	9.8	13.9	4.4	33.9	15.35	13.8	0	37.7
23. Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	5.7	8	0	22.1	12.2	8.8	0	30.4	15.2	8.6	2.3	32.2	7.42	10.57	0	35.64
24. Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	5.1	7.9	0	26.3	12.6	8.7	0	34.5	13.7	8.5	2	37.9	7.3	10.5	0	30.2
25. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	3.4	3	0	19.2	5.6	3.2	0	15.4	6.5	3.4	0.9	18.6	1.06	3.9	0	10.8
26. Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	67.1	58.9	29.3	136.3	71.2	61.8	22.9	155.6	92.1	65.4	19.3	133.5	105.93	65.7	28.4	151.9
27. Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	33866	1010	-	-	35935	1027	-	-	40888	1079	-	-	29474	1010	-	-
28. Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	98.2	-	-	-	97	-	-	-	96.1	-	-	-	95.5	-	-	-
29. Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	98.7	-	-	-	97.4	-	-	-	100	-	-	-	100	-	-	-
30. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	2.3	3	0	24.8	6.7	3.9	0	13.2	3.2	4.5	0.7	30.8	4.24	5.13	0	19.99
31. Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	1.8	3.1	0	15.4	7.4	4	0	16.6	3.6	4.6	0.7	42.3	4.36	5.2	0	26.1
32. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	8	18.1	0	45.1	22.3	20.5	3.3	57.8	15.2	23.4	7.4	65.4	15.89	25.2	0	67.89
33. Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100	7.8	17.7	0	45.1	20.5	20.2	3.3	59.5	12.8	23	7.9	64.7	13.87	24.9	8.9	64.3

